

Bireysel Emeklilik Sisteminde Otomatik Katılım

25 Ağustos 2016

Ülkemizde uygulanması öngörülen sistem ile 45 yaş altında olan ücret karşılığı bağımlı çalışanların işverenleri aracılığıyla bir bireysel emeklilik planına otomatik olarak dahil edilmesi esasına dayanan “otomatik katılım”a ilişkin Kanun Cumhurbaşkanı’nın onayı sonrası, 1 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe girmek üzere, 25 Ağustos tarihinde Resmi Gazete’de yayımlandı.

GİRİŞ

Türkiye’deki tasarruf oranları dünyadaki tasarruf oranları ile karşılaştırıldığında ülkemizin kat etmesi gereken önemli bir mesafe olduğu görülmektedir. ABD, İngiltere ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde başarılı örnekleri bulunan “otomatik katılım” uygulamasının Türkiye’de hayata geçmesi ile birlikte yurtiçi tasarruf oranının artırılması ve çalışanların çalışma döneminde sahip oldukları refah seviyesinin emeklilik döneminde de korunması için emekliliğe yönelik tasarruf etmeye özendirilmesi amaçlanmaktadır.

Türkiye’de otomatik katılım sisteminin yurtiçi tasarruf oranlarını artırması ve emeklilik dönemi için refah seviyesinin korunması dışında yönetilen fon büyüklüğünün artışı ile sermaye piyasalarının gelişimine de katkıda bulunması beklenmektedir.

Mevcut sistemde gönüllülük esası mevcutken, otomatik katılımda 45 yaş altında olan ücret karşılığı bağımlı çalışanların sisteme zorunlu olarak katılımı öngörülmektedir. Böylelikle, 6,5 milyonluk katılımcı sayısının yaklaşık 18 milyona çıkması tahmin edilmektedir.

Otomatik katılım kapsamında çalışanlar, prime esas kazancının %3’üne karşılık gelen tutar kadar katkı payı ödeyecekler. Katkı payı tutarı, en geç çalışanın ücretinin ödeme gününü takip eden işgünü işveren tarafından emeklilik şirketine aktarılacak.

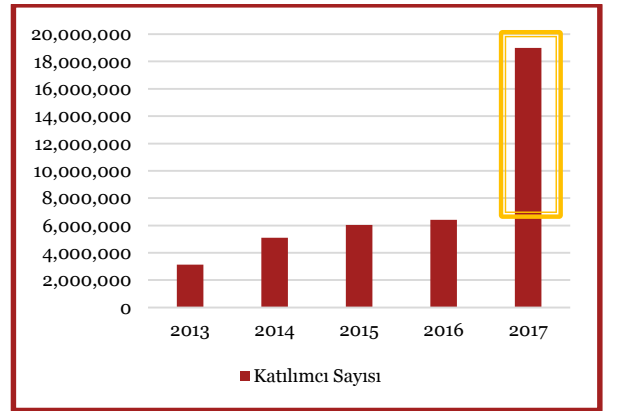
Çalışan emeklilik planına dahil olduğunun kendisine bildirildiği tarihten itibaren 2 ay

içerisinde sözleşmeden cayabilecek. Bu noktada, katılımcıları sistemde tutabilmek için üç temel teşvik mevcut. Bültenimizde detaylı olarak açıkladığımız teşvikler temel olarak; bir defaya mahsus olmak üzere 1,000 TL ilave devlet katkısı, %5’lik ek devlet katkısı ve katılımcılardan fon işletim gider kesintisi dışında başka bir kesinti yapılamayacak olması şeklinde özetlenebilir.

Otomatik katılımın emeklilik şirketlerine, işverenlere ve çalışanlara çeşitli etkilerinin olması bekleniyor:

Emeklilik Şirketlerine Etkisi

Otomatik katılım kapsamına yaklaşık **13 milyon** kişi giriyor. Maliye Bakanlığı’nın yapmış olduğu pilot uygulamada, uygulamaya katılan 604 çalışandan sadece 4’ünün cayma hakkını kullandığı düşünüldüğünde Bireysel Emeklilik Sisteminde (“BES”) yer alan katılımcı sayısında önemli oranda artış beklenebilir.

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi

Her sene çalışma hayatına dahil olan yaklaşık 800 bin kişinin de BES'e otomatik olarak dahil olması söz konusu olabilecektir. Sisteme dahil olacak 13 milyon kişinin ne kadar süreyle sistemde kalmaya devam edeceği belli olmasa da emeklilik şirketlerinin müşteri sayısında büyük bir artış beklenebilir.

İşverenlere Etkisi

Bireysel Emeklilik katkı payları çalışanın ücretinden kesinti yoluyla emeklilik şirketlerine aktarılacağından işverene ek bir maliyet doğmayacaktır. Ancak işletmelere ilave operasyonel yükler getirecektir.

Çalışanlara Etkisi

Çalışanların sosyal güvenlik sisteminden alacakları emekli maaşlarının çalışma hayatında aldıkları maaşlardan düşük olacağı tabiidir. Bireysel Emeklilik Sistemi, kişilerin emeklilikleri sonrası yaşayacakları olası gelir kayıplarını ve refah seviyelerindeki olası düşüşleri asgari seviyede tutabilmek adına önemli bir role sahiptir. Otomatik katılım ile çalışanların Bireysel Emeklilik sistemine zorunlu olarak dahil edilmesi ve sonrasında sistemde kalmalarını sağlamak için bültenimizin önceki bölümlerinde değindiğimiz önemli teşvikler mevcuttur.

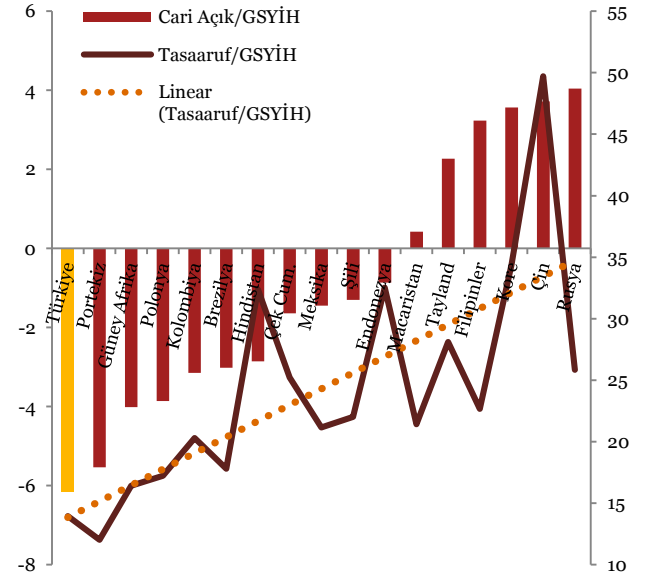
10 Ağustos 2016 tarihli bültenimizde otomatik katılım ilişkili bir takım sorulara yer vermiştik. İlgili bülteneye aşağıdaki bağlantı yoluyla ulaşabilirsiniz: [2016 – 09 / İş Hukuku Bülteni](#)

I. Otomatik Katılımın Makro Ekonomik Nedenleri

Özel tüketimin milli gelirin %70 seviyesinde olduğu Türkiye'de, ithalata bağımlılık ve ithal mal talebi eğiliminin yüksek olması, cari açık ve dış kırılganlık kapsamında finansal istikrarın sağlanmasının önemini ortaya koymaktadır. Öyle ki, Türkiye'de ekonomik büyümenin yüksek olduğu yıllar, artan özel tüketim ve dolayısıyla ithalat nedeniyle cari açık rakamının da yüksek olmasını beraberinde getirmiştir. Bunun önemli nedenlerinden biri de ülkede tasarrufların düşük olmasıdır.

Gelişmekte olan ülkeler kapsamında tasarruf ve cari açık ilişkisi incelendiğinde ise, ters yönlü bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Tasarrufları düşük olan ekonomilerde (doğal kaynaklar ihraç eden ülkeler

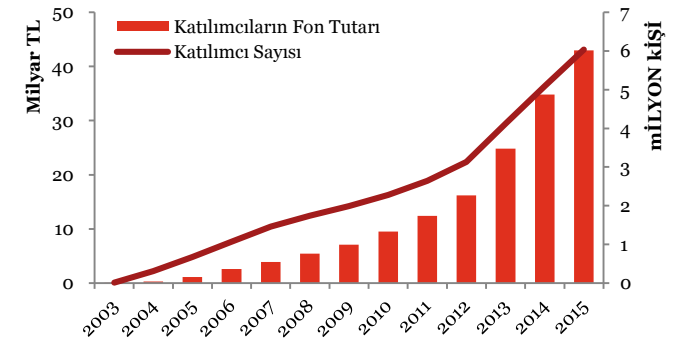
hariç) cari açığın yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye ekonomisine bakıldığında tasarrufların milli gelire oranı diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla düşük kalmakla birlikte önemli bir büyüme potansiyeli taşımaktadır.

Kaynak: IMF

Not: 2008-2014 ortalama değerleri kullanılmıştır.

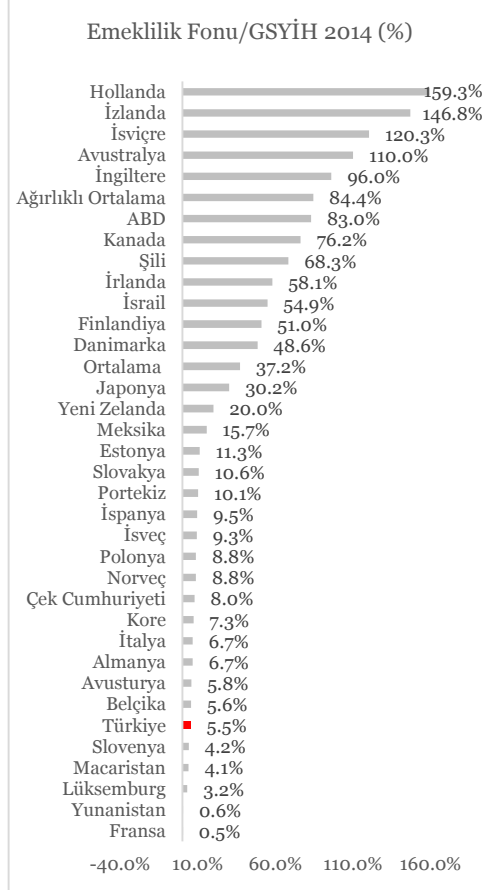
Finansal istikrarı sağlamak (ve temelde tasarrufları artırmak) amacıyla atılan adımlar çerçevesinde 2013 yılı itibarıyla devlet katkısı içeriğiyle revize edilen BES belirgin bir büyüme ortaya koymuştur. Gerek katılımcı gerekse yönetilen fon büyüklüğü kapsamında bakıldığında bireysel emeklilikte devlet katkısının sektörde önemli bir canlanma sağladığı görülmektedir. 2012 sonu itibarıyla 3 milyon seviyesinde olan katılımcı tutarı neredeyse ikiye katlanırken katılımcıların fon tutarı %166 büyüme kaydetmiştir. Yıllık ortalama bileşik büyüme hızı ise 2012'den bu yana %38 olarak gerçekleşmiştir. Tasarrufların milli gelire oranında ise sınırlı da olsa artış görülmüş, 2012 yılında %14 olan oran %15,6'ya yükselmiştir.

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi, SPK

Tüm bu belirgin büyüme rakamlarına rağmen emeklilik fonlarının milli gelire oranı ülke bazında

kıyaslandığında Türkiye'nin sıralamasının gerilerde olduğu görülmektedir. OECD verilerine göre, Türkiye'de emeklilik fonu/GSYİH oranı %5.5 ile diğer gelişmekte olan OECD ülkelerine göre düşük seviyelerde seyretmektedir ki, bu durum sistemin hala gelişime açık olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Kaynak: OECD

OECD'nin 2014 Emeklilik Görünüm Raporunda belirtildiği üzere, otomatik katılım, bireyleri emeklilik planları ve bu kapsamdaki tasarrufları kapsamında harekete geçirmeyi hedeflerken diğer yandan da kişilere bireysel emeklilik planı içerisinde tasarruflara devam edip etmeme konusunda seçme hakkı tanımaktadır. OECD 2014 Emeklilik Görünüm Raporunda otomatik katılımın Kanada, ABD, Şili, İtalya, Yeni Zelanda ve İngiltere'de uygulandığı görülmektedir. Bu sistem keskin sınırları olan bir sistem olmayıp, dizayn ve uygulama açısından ülke bazında farklılıklar göstermektedir. Başarılı ülke uygulamaları, otomatik katılım sisteminin tasarrufları artırma kapsamında başarılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye'de otomatik katılım sisteminin yurtiçi tasarruf oranlarını artırması ve emeklilik dönemi için refah seviyesinin korunması dışında yönetilen

fon büyüklüğünün artışı ile sermaye piyasalarının gelişimine de katkıda bulunması beklenmektedir. Diğer yandan Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'na göre, bireysel emeklilik sisteminin gelişimine bağlı olarak artması öngörülen fon büyüklüğü ile özel sektör için fonlama kaynağı kapsamında menkul kıymet ihraçlarının ve yatırımların desteklenmesi de muhtemel etkiler arasında yer almaktadır. Böylece tasarrufların yatırıma yönlendirilmesi büyümeyi desteklerken diğer yandan daha yüksek tasarruf oranı da enflasyon üzerinde pozitif katkı sağlama niteliğine sahip olacaktır. Tüm bunların finansal istikrarı destekleyerek ülke ekonomisinin gelişimine fayda sağlayacağı ifade edilmektedir.

II. Kapsamdakiler

Mevcut BES'te fiil ehliyetine sahip olan her kişi sisteme katılabilmektedir. Gönüllü katılım esasına dayanan bu sistemde T.C. vatandaşı veya 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 28'inci maddesi kapsamında olanlar devlet katkısına hak kazanmaktadırlar. Ancak, devlet katkısına hak kazanabilmek için katkı payının işveren tarafından değil katılımcı tarafından ödenmesi gerekmektedir.

Otomatik katılımı ise, aşağıda sayılan 3 şartı sağlayanlar işverenin bu Kanun hükümlerine göre düzenlediği bir emeklilik sözleşmesiyle emeklilik planına dahil edilmektedirler:

1. Türk vatandaşı olan veya 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 28. Maddesi uyarınca mavi karta sahip olan;
2. 45 yaşını doldurmamış;
3. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4. Maddesinin 1. Fıkrasının (a) bendi uyarınca hizmet akdi ile çalıştırılanlar veya (c) bendi uyarınca kamu idarelerinde çalışanlar.

1 Ocak 2017 tarihi itibarıyla yukarıda yer alan şartları sağlayan her kişi otomatik olarak BES'e dahil edilecektir.

2016 Ağustos ayı BES temel göstergelerine göre, yaklaşık olarak 6.5 milyon kişi olan katılımcı sayısına otomatik katılımı ile beraber 13 milyon kişi ilave edilmiş olacaktır.

III. Katkı Payı

Mevcut BES'te tanımlı bir asgari katkı payı uygulaması bulunmamakla birlikte, dahil olunan

plan kapsamında emeklilik şirketleri tarafından belirli bir tutarda katkı payı ödemesi öngörülebilmektedir.

Otomatik katılımda ise çalışan, prime esas kazancının %3'üne karşılık gelen tutar kadar katkı payı ödeyecektir. Bakanlar Kurulu bu oranı %1'e kadar indirmeye, iki katına kadar artırmaya veya limite ilişkin maktu tutar belirlemeye yetkilidir. Çalışan belirlenen tutardan daha yüksek bir tutarda kesinti yapılmasını işverenden isteyebilir.

İşveren, çalışanını ancak otomatik katılım için Hazine Müsteşarlığınca uygun görülen bir bireysel emeklilik şirketinin sunacağı emeklilik planına dahil edilebilmektedir. Çalışan da işverenin seçtiği şirketin emeklilik planına dahil olabilir.

Bakanlar Kurulu, emeklilik planına dahil edilecek işyerlerini, çalışanları ve bu kapsamdaki uygulama esaslarını belirlemeye yetkilidir. Bakanlar Kurulu bu yetkiyi kullanarak emeklilik şirketleri ile sisteme dahil olan diğer kamu kurumlarının teknik altyapılarını hazır hale getirebilmesi amacıyla kademeli bir geçiş sağlayabilir. Örneğin başlangıçta belli bir sayının üzerinde çalışana sahip işletmeler sisteme dahil edildikten sonra daha küçük ölçekli şirketlerin sisteme dahil edilmesi sağlanabilir.

IV. İşverenin Sorumluluğu

Katkı payı tutarı, **en geç çalışanın ücretinin ödeme gününü takip eden işgünü** işveren tarafından emeklilik şirketine aktarılır.

İşveren katkı payını zamanında emeklilik şirketine aktarmaz veya geç aktarırsa çalışanın varsa birikiminde oluşan parasal kayıbdan sorumlu olur. İşverenin otomatik katılım kapsamındaki yükümlülöklere ve düzenlemelere uymaması halinde, her bir ihlal için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca **100 TL** idari para cezası uygulanır.

V. Cayma ve Ara Verme Hakkı

Mevcut BES'deki yasal cayma süresi ve geri ödeme süreleri ile katılımcıların ara verme haklarının temel olarak otomatik katılımda da aynı olduğu görölmektedir.

Çalışan emeklilik planına dahil olduğunun kendisine bildirildiği tarihten itibaren 2 ay

içerisinde sözleşmeden cayabilir. Cayma durumunda, ödenen katkı payları ve yatırım gelirleri 10 iş günü içerisinde çalışana iade edilir.

Cayma hakkını kullanmayan çalışan Müsteşarlıkça belirlenen hallerde katkı payı ödemesine ara verilmesini talep edebilir.

VI. Çalışanın işyerinin değişmesi durumu

Çalışan işini değiştirdiğinde, yeni işyerinde otomatik katılım için bir emeklilik planı var ise çalışanın birikimi ve sistemde kazandığı emekliliğe esas süresi yeni işyerindeki emeklilik sözleşmesine aktarılır.

Yeni işyerinde emeklilik sözleşmesi bulunmaması halinde çalışan, talep ederse önceki işyerinde düzenlenmiş sözleşme kapsamında katkı payı ödemeye devam edebilir, talep etmezse bu madde kapsamındaki emeklilik sözleşmesi sonlandırılır. Çalışan bu yöndeki talebini, işyeri değişikliğini izleyen ayın sonuna kadar işyerine bildirmek zorundadır.

VII. Otomatik katılımda devlet katkısı

Bireysel Emeklilik Sistemi'ndeki Devlet Katkısı uygulaması otomatik katılım ile sisteme dahil olanlar için de aynen geçerli olacaktır.

Buna göre;

- ❖ %25'lik devlet katkısı oranı
- ❖ Devlet katkısı üst sınırı
- ❖ Devlet katkısını hak etme sürelerinde

herhangi bir değişiklik yoktur.

VIII. Katılımcıları sistemde tutabilmek için ek teşvikler

Mevcut BES'te katılımcılara sağlanan en temel teşvik %25'lik devlet katkısıdır. Otomatik katılımda söz konusu devlet katkısına ilave olarak aşağıda yer alan 3 temel teşvikten söz etmek mümkündür.

- 1) Çalışan, cayma hakkını kullanmazsa, bir defaya mahsus olmak üzere 1,000 TL ilave

Devlet Katkısı sağlanır (Devlet Katkısını hak etme ve ödeme koşuluna tabi olmak şartıyla). Bakanlar Kurulu bu tutarı yarısına kadar artırmaya veya yarısına kadar indirmeye yetkilidir.

- 2) Emeklilik hakkının kullanılması halinde, emeklilik hesabında bulunan birikimi en az 10 yıllık, yıllık gelir sigortası sözleşmesi kapsamında almayı tercih eden çalışana, birikiminin %5'ine karşılık gelen tutarda ek Devlet Katkısı ödemesi yapılır.
- 3) Bu madde kapsamında sunulan emeklilik planlarında emeklilik şirketlerince fon işletim gideri kesintisi dışında başka bir kesinti yapılmaz. (Mevcut BES'te ise giriş aidatı,

yönetim ve fon işletim giderlerine ilişkin kesintiler yapılmaktadır)

IX. Yürürlük tarihi

BES'e otomatik katılıma ilişkin düzenlemeleri içeren söz konusu 6740 Sayılı Kanun 1 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe girmek üzere 25 Ağustos 2016 tarihli ve 29812 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Bizi Arayın

Bu bülten hakkında daha fazla bilgi almak için Banka ve Sermaye Piyasaları ekibimizden aşağıdaki kişilerle temasa geçebilirsiniz:

**Umurcan Gago,
Şirket Ortağı**

PwC Vergi ve Hukuk
Hizmetleri
Tel: +90 (212) 326 6098
E-mail:
umurcan.gago@tr.pwc.com

**Ümit Barış Hınçal,
Kıdemli Müdür**

PwC Vergi ve Hukuk
Hizmetleri
Tel: +90 (212) 326 6814
E-mail:
baris.hincal@tr.pwc.com

**Eray Ergün,
Müdür**

PwC Vergi ve Hukuk
Hizmetleri
Tel: +90 (212) 326 6694
E-mail:
eray.ergun@tr.pwc.com

**Mürvet Aytekin,
Kıdemli Sektör Uzmanı**

PwC Vergi ve Hukuk
Hizmetleri
Tel: +90 (212) 326 6732
E-mail:
murevet.aytekin@tr.pwc.com